

„Ez úgy igaz, ahogy hiszitek...” – Nagyotmondó mesélők nyomában Berez Andrással

© **KARÁCSONY-MOLNÁR Erika**
Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác
kmerika44@gmail.com

Az első és második világháborús katona hazajött a sok nyomorúságból, vett egy nagy levegőt és mókázni kezdett. A rajta esett nagy szörnyűséget mókával ütötte agyon. Nagyotmondó mesékre, katonatörténetekre bukkantunk *Berez András* ének- és mesemondóval a Kárpát-medencében. Legtöbbjük arról szól, hogy amerre a magyar katona járt, milyen hatalmas dolgokat látni. Ma is élnek még olyanok, akik a háborúról és a hadifogságról figurásan mesélnek: balsorsnak, bánatnak így öltenek nyelvet. A kutatómunka során mindezek a történetek, hazugságmesék mellett többek között vadászokról, halászkokról szólókat is megörökítettünk. A néprajzi kutatómunka, amelyről dokumentumfilm is készült, 2001-ben kezdődött, és közel két évig tartott. Az ötletet Berez András ének- és mesemondó *Háry emlékest* című előadói estje, valamint egy rövid írása adta. Eleinte szinte lehetetlennek tűnt a feladat, hogy még a 21. században is nagyotmondó történetekre találhatunk.

A nagyotmondások, a hazugságmesék a folklór, az irodalom és a félnépi költészet között mozognak. Tanulmányom bevezető részben a folklór hazugságmeséjének irodalmi megfelelőjével a hazugságtörténetről lesz szó. Ezt követően a hazugságmesé meghatározása, jellemző típusai következnek. Végezetül a 2001-2002 között végzett néprajzi kutatómunkám tapasztalatairól írok.

A hazugságtörténet a hazugságmesé irodalmi megfelelője

A *hazugságtörténet* a kalandirodalom körébe tartozó, a legkülönbébb műfajokban jelentkező műforma, a folklór hazugságmeséjének irodalmi megfelelője. Jellemzői: a történet elbeszélője vagy hőse a valóságban tényszerűen megtörténtként ad elő kalandokat, eseményeket, amilyenek a valóságban nem fordulhatnak elő, ill. az adott társadalmi köztudat szerint hihetetlenek, képtelenek. Leggyakoribb formájában a hős azonos az elbeszélővel, az elbeszélés tehát "énformában" előadott hazugság.

A nagyotmondás – kis túlzással – talán egyidős az emberiség történetével. Legkorábról ismert előzménye a Kr.e. 13. századi Igazság és Hamisság története az óegyiptomi irodalomban.

Az európai irodalomban ismert hazugságtörténetek őséneke az első századi Lukianosz: Igaz történet c. útleírás paródiáját szokás tekinteni. A Kr.e. 3-2. századi Plautus A hetvenkedő katona c. komédiájában a hazudozó hős évszázadokra szóló mintáját teremtette meg.

A középkori latin költészetben a 11. századi *Carmina Cantabrigiesina* gyűjteményben található a *Modus florum* ("Virágok éneke") c. hazug dalocska. A 13. századi vándorénekesektől a 16. századi mesterdalnokokig Európa-szerte éneklük az ilyen és ehhez hasonló értelmetlen szövegű, nyelvi ficamokkal megtűzdelt hazugságdalokat. A dalokat gyakran színjátékok keretében is előadták. Ugyanakkor virágzik a prózai hazugságtörténet is: a vándor anekdoták, trufák keretében, amelyeket népkönyvekben gyűjtöttek össze.

A 16. században német nyelvterületen megszorodnak a határozottan szórakoztató (ún. "Kedvderítő", "Pihenőkönyvecske" stb.) Swankgyűjtemények. Nyugat-Európában reneszánszát éli a bolondirodalom, mindezekben gyakori a hazugságtörténet. 1515-ből való az első Eulenspiegelről szóló népkönyv. A 17. századi barokk irodalomban a hazugságtörténet főleg a regényben játszik jelentős szerepet.

A 18. században alakul ki a hazugságtörténetek mindmáig legismertebb típusa: K.F.H. von Münchhausen (1720-1797) személye körül, aki az orosz-török háborúból való visszatérése után számos humoros, dicsekvő kalandjáról számolt be.- Legújabb példája a hazugságtörténeteknek M. Walser Lügengesichten c. kötete, ami 1964-ben jelent meg.

Magyarországon e műfaj a 16. századi irodalomban tűnt fel, a külföldi irodalomból vettük át. A régebbi magyar irodalomban életteret e műfajnak a népkönyvek, ponyvák, kéziratok művek, a diákkollégiumi "költészet" (iskoladráma- óriás méh), valamint az egyes anekdotagyűjtemények adtak. Művészi színvonaluk meglehetősen alacsony. Művelésük szélesebb körben a 17. századtól, a humanista és barokk műfajok népszerűsödésével terjedt el (így pl. az irreális, képtelen, mulattató versengések formájában: pl. ételek versengése).

A Münchhausen történetek elterjedésével (magyar fordításban már 1805-ben) a 18. század végén megjelentek az obsztörténetek (háryádák) csírái is.

Sok hazugságtörténet belekerült olyan híres anekdotagyűjteménybe, mint Kónyi János: A mindenkor nevető Démokritusa (1782) vagy Hermányi Dienes J. Nagyenyedi Demokritusa (1760). E históriák egy-egy elemét átveszik irodalmi értékű alkotások is, pl. Csokonai Vitéz Mihály Békaegérharca, Vörösmarty Mihály A holdvilágos éj c. novellája, valamint Arany János komikus eposzai. A hazugságtörténet magas művészi szinten válik irodalommá Garai J. Az obsztosában (1845) és Petőfi János vitézének néhány szakaszában.

A hazugságmese, nagyotmondás

A *hazugságmese* a tréfás mesék alműfaja, ennek állandó magja képtelen hazugságok olykor ötletes ötvözete, hazugságok versenye, fokozódó felsorolása.¹

A hazugságmese *nemzetközi* jellegű, sokszor meglepő távolságokból idézhetjük fel a pontosabb megfeleléseket. Angliától Japánig egész Euráziában, de az óceán túlsó partján is ismert és népszerű.² Különösen nagy jelentősége van a hazugságmese a *török irodalomban és népköltészetben*. Már a 13. századból ismerünk *teker leme* szövegeket, melyeknek feljegyzői, ill. versbe szedői jelentős költők, az általuk rögzített hazugságmese magyar változatai is ismertek:

- a süket, a vak és a kopasz (AaTh 1965)
- ki álmodik szebbet (AaTh 1926*)

A *hazugságmese* összefoglaló terminus alatt heterogén túlzás típusokat találhatunk, melyek *tematikailag korhoz kötöttek*.

¹ Voigt Vilmos hazugságmese in: Világirodalmi Lexikon 4. kötet (főszerk. Király István) Bp. 1975. 299.

² Voigt Vilmos A magyar népmese műfajai In: A magyar folklór 5. fejezet 242-245. szerk. Voigt Vilmos Bp. 1998.

A 10.században az "Az már nem igaz" mesetípusba tartozó túlzásokkal kapcsolatban azt mondták: "Hazugságot fogok énekelni, hogy megnevettessem önöket!" 1500 körül Bebel háborút és vadászkalandot féllovon átvészelő hazugságkovácsról tesz említést.

A 15-16. században parttalan dicsekvéseket jegyeztek fel óriás növényekről, állatokról, tárgyakról úti élmények kapcsán. A müncheniadásokban képtelen vadászsikerekről szóló történetek, csellel, ügyességgel való kérkedés szerepelnek.³

Az elhíhetőség koronként más és más. Középkorban és korábban az *idegen országokról, a világ felépítéséről* az ismeretek alig léteztek, így hihetők lettek a távoli országok csodás lényeiről szóló hazugságok.⁴

A 16-17. századi –főleg germán, flamand mesékben- a képtelen kalandok a gazdagság, a jólét országában játszódnak, ahol az emberek annyit ehetnek és ihatnak ingyen amennyit csak akarna. Bőségben van a hal és a hús minden fajtája, tej és borfolyók folynak, sült ludak, disznók sétálnak az utcákon.

A magyar anyagban leggyakrabban a kulináris paradicsom motívumai, a fáról hulló pénz, a restség és lustaság dicséretének részletei kerültek feljegyzésre a 20. századi variánsokban.⁵ A tejjel-mézzel folyó Kánaánra utaló, sült tyúkkal, malacokkal, borfolyókkal kapcsolatos élményüket többnyire kántorok illetve poétás lelkű paraszti rímfaragók foglalták versbe.⁶

A *felfordult* világról szóló történetek a német közköltészetben a legnagyobbbrészt a 14-15. századra esnek, de már a 15. századtól megtalálható az a motívum, hogy a nyúl vadászik a vadászra. Ismeretes az a motívum is, hogy a birka megtámadja a farkast, béka elnyel egy gólyát, ludak sütik a szakácsot. A 17-18. századi schwankkönyvekben szereplő hazugságmesék Thompson szerint befolyásolták a szóbeliséget.⁷ A barokk kor prédikátorai megfelelő morális felhanggal a világ hazugságaival szemben használták fel a hazugságmeséket, egyúttal szórakoztatva is a hallgatóságot. A 18. században R. E. Raspe Münchhausen báró kalandjait bemutató könyve és a nyomán készült müncheniadás nagy hatással voltak a hazugságmesékre. A nagyság, a terjedelem, a különleges sajátságok túlzásaira épülő müncheniadás szorosabb vagy tágabb párhuzama mutatható ki a magyar hazugságmesé anyagban. Ugyanakkor már korábbi hagyományok, a szóbeliségben meglevő anyag befolyásolhatta a müncheniadásokat.

A *természetfeletti méreteket öltő állatokról, növényekről, tárgyakról* szóló mesék a kezdetektől elterjedtek voltak világszerte, de nagyobb gyakorisággal a középkortól kezdve tűnnek fel a hazugságmesék között: egy-egy epizódként, vagy láncba kapcsolódóan, személyesen látott élményként egyes szám első személyben elbeszélve.

A magyar hazugságmesék között leggyakoribb a nagy kerti vetemény, nagy üst, nagy tojás, óriás rovarok, néha óriás háziállatok (ló, bika), nagy fa, égig érő

³ Benedek Katalin: A fenékkal felfordult világ in: Magyar népmesekatalógus 8. 1989. 9. o. szerk. Kovács Ágnes

⁴ Benedek Katalin: A fenékkal felfordult világ in: Magyar népmesekatalógus 8. 1989. 10. o. szerk. Kovács Ágnes

⁵ Benedek Katalin: A fenékkal felfordult világ in: Magyar népmesekatalógus 8. 1989. 12-14. o. szerk. Kovács Ágnes

⁶ Kovács Ágnes hazugságmesé in: Magyar Néprajzi Lexikon 2. kötet 509-510.o. 1979. főszerk: Ortutay Gyula

⁷ Thompson, Stith The simple tale New York 1946. 214-216.

növények, óriás épületek, nagy madár, kenyér, egyéb óriási tárgyak.⁸ Berze Nagy János az 1960. típuszám alatt nagyotmondó hazugságok címszó alatt 5 változatot közöl. 1961. típuszám alatt pedig hazudozó mese gyűjtőnévvel altípusokba sorolja, a különböző nagyotmondásokat, abszurd eseteket vonja együvé. Az abszurd esetek hosszabbak, szerkezetük több motívum összekapcsolásából áll.

A hazugságmese hősei, előadói, az előadás formája

A hazugságmesék hősei és előadói⁹: vadászok, halászok, tengerészek, kiszolgált katonák, diákok olykor tréfás kedvű parasztemberek. Kovács Ágnes szerint a parasztemberek a paraszti életforma kevés számú kalandlehetőségéről mondanak hazugságmesét.

A hazugságmesék kedvelt formája az egyes szám első személyben elmondott képtelen kalandok hosszú sora, pl. láttam a kacsán egy tavat, hozzávágtam a fejszét, a kacska hullámot vetett, a tó elrepült (orosz népmese).

A hazugságmesére is igaz Voigt Vilmos megállapítása, miszerint a jó előadó változtathat, mert ezzel csak kiszínezettebbé teszi a mesét. Vannak újító mesemondók, de a nagy mesemondók csínján bánnak az újítással.¹⁰

A hazugságmese *funkcióját* tekintve lehet: gyermekmese, mendikáns ének, lakodalmi gajd, rövidebb formában használatos lehet mesebevezető (pl. mesekezdő formulaként gyakori az óriási jegenyefa, amely meséket hordoz az ágán), mesezáró mondókaként is.

A *hazugság foka szerint lehet*: reális színezetű, rendkívüli mértékben felnagyított tárgyakról, eseményekről szóló vagy a tapasztalati valóság ellenkezőjéről, a megfordított, a tótágast álló világról elmondott, versbe szedett vagy eldalolt epikum.

Az utóbbi típusba tartozó népmesetípusok magyar és nemzetközi változatait jórészt többé-kevésbé kötött formában, ritmikus, olykor rímes prózában jegyezték fel. A verses változatok mögött dallamot sejtünk vagy tudunk. Tücsöklakodalom, állatlakodalom, pl. Házasodik a tücsök, tréfás lakodalmi dal. Cselekménye: a tücsök a szúnyog lányát kéri feleségül, különböző állatok a lakodalom tisztségviselői pl. hörcsög a vőfély, farkas a mézárós.

Ebbe a típusba tartoznak a különböző keretbe foglalt *hazugságversenyek* is, amit Thompson a hazugságmese, de a novellamesék közé is sorol, van köztük hiedelemmese jellegű is.

Egyik legismertebb: a királykisasszony ahhoz megy férjhez, aki olyat hazudik, amit ő nem hisz. Más keretek: úr és szolga, nemes és jobbágy fogadnak, az lesz a nyertes, aki olyat mond, a másik nem hisz. Díjnyertes hazugságok közé tartoznak pl. az óriás káposzta, amelynek árnyékában egy regiment hűsöl, és a hozzávaló óriás üst.

⁸ Benedek Katalin: A fenékkal felfordult világ in: Magyar népmesekatalógus 8. 1989. 20-21. o. szerk. Kovács Ágnes

⁹ Megjegyzés: Voigt Vilmos a mesemondók közé sorolja a vándormunkásokat is. (hazugságmese in: Világirodalmi Lexikon 4. kötet, főszerk. Király István, Bp. 1975. 299.)

¹⁰ Voigt Vilmos A mesemondó és közönsége In: A magyar folklór 5. fejezet 245-248. szerk. Voigt Vilmos Bp. 1998.

Néprajzi gyűjtőúton – a nagyotmondók nyomában

Tanulmányom bevezető részében már utaltam rá, hogy Berecz András ének- és mesemondó Hány János előadói estje, valamint egy rövid írása adta az ötletet, témát kutatómunkám megkezdéséhez.

A kutatómunkám során filmen is megörökítettem a nagyotmondó katona- és egyéb történeteket. „*Ez az úgy igaz, ahogy hiszitek – nagyotmondó mesélők nyomában Berecz Andrással*” – című filmet¹¹ a 34. Magyar Filmszemlén, 2003. januárban mutatták be. A film rövid ismertetőjében a következő olvasható: „*A katona hazajött a sok nyomorúságból, vett egy nagy levegőt és mókázni kezdett. A rajta esett nagy szörnyűséget mókával ütötte agyon. Nagyotmondó mesékre, plautuszi katonatörténetekre bukkantunk a Kárpát-medencében. Legtöbbjük arról szól, hogy amerre a magyar katona járt, milyen hatalmas dolgokat látni. Ma is élnek még olyanok, akik a háborúról és a hadifogságról figurásan mesélnek: balsorsnak, bánatnak így öltenek nyelvet.*”

Eleinte szinte lehetetlennek tűnt a feladat, úgy nézett ki, hogy egy már feledésbe merült, már az emlékezetből sem felidézhető dolog után keresgélek, hiszen a feltett kérdésre, kérdésekre nemleges válaszok érkeztek vissza. Berecz András korábban három helyszínen (négy adatközlőnél) már járt a kutatás megkezdése előtt.

Kutatópontok: -Dunántúl (*Katafa*),

Felvidék (Ipólyság),

- Alföld (*Karcag, Szeged, Nyírkarász*),

- Bácska (*Temerin, Péterréve, Oromhegy, Szabadka*),

- Erdély (Csernáton, *Csíkmadaras, Csíkrákos, Déva, Esztelnek, Hosszúfalu, Gyergyóalfalu, Gyimesbükk, Gyimesfelsőlok, Kalotaszentkirály, Magyarlapád, Magyarország, Méra, Szék, Székelykocsárd*),

- Moldva (Lészped, Lujzikalagor).¹²

A néprajzi kutatómunka 2001 - 2002 között történt. Ezt megelőzően már hónapokkal előbb megkezdődött a néprajzi gyűjtőutak megszervezése, a lehetséges adatközlők felderítése.

A néprajzi gyűjtés során két *Hány János* típusú emberrel találkoztam (Gyergyóalfalu, Magyarlapád). A többiek *másodlagos közlők*, visszaemlékezéseikből idézték fel a nagyotmondó egyéniségek alakját. A történetek elbeszélői valóságosnak adják elő azt, amik a valóságban nem fordulnak elő, a társadalmi köztudat szerint hihetetlenek.

A *nagyotmondás alkalmi, helyszínei* pl. a vasárnap délutáni beszélgetések, kártyázások, disznótor, tollfosztó, lakodalomban, „útnál-kútnál”, kocsma, kaszinók, kereskeműhely.

A nagyotmondó egyéniségek *ragadványnevei*: pl. Hazug Pista (Gyergyóalfalu), Igazmondó Medve Gyuri (Nyírkarász), Szőrös Pista (Katafa), Kozákvágó Mező Sándor (Temerin). Sokan közülük „járt-kelt” emberek voltak, pl. „gyalog északtól délig az egész földtekét bejárta.”; „bejárta Perzsiát, az északi Jeges tengernél is járt!” (Temerin); „Földközi-tengeren hajókázott.” (Szék), „Szibériában voltak hadifogságban.” (Nyírkarász, Gyimes).

¹¹ Rendező: Karácsony -Molnár Erika, ének- és mesemondó: Berecz András, operatőr-vágó: Kötő Zsolt, 55 perc

¹² Dőlt betűvel jelöltem a kutatópontok közül azokat, ahol sikerült még nagyotmondásokat találnunk.

A *nagyotmondók foglalkozása*: nagyon különböző pl. lókupec, kanász, molnár, gazdálkodó, vadőr, méhész, első világháborút megjárt katona. Az ő történeteiket mesélők között már vannak iskolázott értelmiségiek is (pl. rajztanár, kántor, művész, néptáncsoport vezető, képviselő), valamint egyszerű, iskolázatlan parasztember.

-A mesélők *szegényebb és a gazdagabb rétegből* egyaránt származnak. Többségük férfi, egyetlen nő volt közöttük, de ő is egy férfi nagyotmondó meséjét idézte fel.

A *nagyotmondó közösség által történő megnevezései*: dicsekvők, domborítók, hazugtarisznyák, hanglérkodók, gurigatók, tett bolondok (színlag csinált bolondok, készakarva csinált bolondok), város bolondjai, finoman hazudnak, ritka példányú, rendes magyar emberek.. A nagyotmondásra találó kifejezéssel élnék Karcagon: „Ég a Tisza oszt szalmával oltják!”

A *mesélés többféleképpen történt*: kereken elmondta a történetet, magyarázatot fűzött hozzá, esetleg élénkítő mimikát, gesztusokat is használt. Az *előadás* történhetett egyes szám első személyben, még akkor is, ha nem a saját történeteit adta elő az illető, hanem felidézte a nagyotmondó szavait. Ekkor gyakran használta azokat a szófordulatokat, hangsúlyokat, amit a mesemondáskor hallott, pl. Temerinben „Vágtam a kozákat koma!” Előfordult az is, hogy egyes szám harmadik személyben mesélte el az adatközlő a meséket, de ez csak abban az esetben, ha másoktól hallotta a történetet. Ha a hallgatóság kételkedik, gyakran elhangzó kérdés lehet: „Miért, te ott voltál?” (Temerin), „Hozzak ide tanút rá?” (Magyarlapád) vagy a gyakran elhangzó felkiáltás: „Bizony Úristen, hogy úgy volt!” (Déva). Az adatközlők szavahihető komolysággal adták elő a történeteket, legfeljebb a történet végén jelent meg egy huncut mosoly a mesélő arcán.

A közösség tagjai továbbmondják, színezik, változtatják a történeteket, pl. Temerinben (Bácska) ugyanazt a történetet más- és másféleképpen adták elő, de a történet lényeges elemei mindegyikben megvoltak. Az is közös bennük, hogy mindegyik visszaemlékező megpróbálta a mesélő hanghordozását, gesztusait utánozva előadni a nagyotmondásait.

A nagyotmondások között *reális színezetű*, rendkívüli mértékben felnagyított tárgyakról (pl. magas torony, óriás üst, kád), eseményekről vagy a *tapasztalati valóság ellenkezőjéről* szólóak (pl. a háborúban levágott fej, elvesztett fej, kéz másikra cserélése) is voltak.

Hazugságversenyekről is meséltek: az 1960-as években a Csíkkarcfalván a bútorüzemben, Székelykocsárdon a vasútnál 1970-es években, valamint Gyergyóalfaluban a vadőr, a kollektív brigádos és a milicista között történt ilyen versengés.

A nagyotmondás helyszínei, témái

A témák, a témák magjai különböző változatokban élnek. Nagyon sok felbukkan több tájegységen, helyszínen is, pl. a szibériai nagy hideg, a magas torony, ahonnan akár a szülőföldre is haza lehet látni.

HELYSZÍNEK	TÉMÁK
ERDÉLY Csíkrákos	-akkora eső volt, hogy a féregfogó (ti. patkányfogó) halat fogott
	- Az első világháborúban történt, hogy át kellett úszák a Volgát és mikor már odaértek volna a túlsó partra, addigra elfáradtak, vissza kellett forduljanak
	-olyan hideg volt, hogy az őr kutyája, ahogyan a kanyarban futott, a hidegtől elpattant
	- a katonaságnál a nadrágnak olyan élet kellett vasalni, hogy a macska fejét –mikor odadörgölözött a nadrághoz- a nadrág éle levágta
	-olyan hideg volt Szibériában, hogy a hang megfagyott, tavasszal megolvadt és óriási hangzavar támadt
Csíkmadaras	a katonaságnál olyan szigorúság volt (ti. az első világháborúban), hogy - olyan díszlépést vágtak a katonák, hogy a húsz méteres mély kútból a víz kifröccsent, - a temetőben a sírokból még a halottak is kikönyököltek
	Szibériában -olyan hideg volt, hogy a tűz megfagyott -olyan nagy káposzta termett, hogy egy század kapálta
	-nagy méretű kád
	- hazugságverseny: egyik fehér farkast vadászott, a másik egy égő viharlámpást halászott
Gyergyóalfalu	-kifordított medve
	-medve hátán lovaglás
	- a méhek „bevetése” a csatákban az ellenséggel szemben
	-a permetezőgépet repülés közben darabjaira szedte
	-a rókát puska híján egy szeggel lőtte meg, odaszegezte a fához, a róka a bőrét otthagya továbbfutott
Déva	-disznóvágáskor a disznó belét lajtorjával kellett kiszedni
	- az oroszlán megtámadta, erre ő kifordította
	-az első világháborúban az oroszok jöttek ki a földből, Daradics Antika a lyukat betömte egy kővel, így megmenekültek
Magyarlapád	-csodás képességű állat (repülni tudó ló: „irány a pacsirta!”)
	- medve hátán való lovaglás
	-biciklivel három farkast ütött el
	tyúkok hármat tojtak egyszerre
	-akkor még az az idő volt, még a nádon is kukorica termett
	-nyúl vadászat: olyan gyors volt, hogy hagyta a nyulat és pusztá kézzel megfogta
	-hazugságverseny: a vadász hat méteres farkú rókát lőtt, a vadász égő viharlámpát fogott ki a vízből

	- a víz alatt egy tankban az orosz katonák nem vették észre, hogy véget ért a háború, annyira belemerültek a kártyázásba
Székelykocsárd	-ágyúgolyón való utazás
	-nagy méretű állatok, pl. lúd, disznó
Gyimes	-Szibériában nagy hideg miatt a barakk oldalához csapódva megfagyott a tűz, tavasszal, amikor felengedett, leégett a barakk - a barakkban volt egy öreg falóra, ami olyan öreg volt, hogy az ingájának az árnyéka is vájatot vésett a falba
	-Szibériában nagy tornyot építettek, a kőműves kiejtette a kalapácsot, amire a földre ért kirohadt a nyele, olyan magas volt hogy látta az édesanyja otthon, Gyimesben fonja a fonalat.
	- olyan nagy káposzta termett, hogy egy levele betakarta volna egész Romániát
	-nagy méretű üst, kád
Szék	-az első világháborúban a székiek a Földközi – tengeren hajóztak, vihar támadt, a hajó felborult velük, ők kiszálltak, visszaállították a hajót és utaztak tovább
DUNÁNTÚL Katafa	- égisz növények – bab
	- nagy méretűre növekvő növény – csodatök, amiben egy koca a kilenc malacával kitélelt
	- az első világháborúban ellőtt testrészek kicserélése (fej, kéz), emiatt nevezték el a későbbiekben a nagyotmondót Szőrös Pistának (az elcserélt szőrös kezéről)
ALFÖLD Karcag	- régen nagy böjti szelek fújtak, úgy megrepedt a föld, hogy egy biczka, amelyik reggel beleesett, még este sem ért az aljára
Nyírkarász	Szibériában -olyan magas tornyot építettek, hogy a kőműves leejtette a baltát, mire az földet ért, a nyele kirohadt belőle
	-olyan nagy oltár volt a templomban, egy lovas kozák katonának egy napig tartott mire körbejárta
	- olyan nagy harang volt a templomtoronyban, hogy a harangozó lefeküdt, s egy cigarettát elszívott, mire a harang nyelve az egyik szélétől a másikig elért
	- olyan nagy „buga” (=napraforgó) nőtt, hogy egy lóhátas ember elfért alatta
Bácska- Temerin	-az első világháborúban a kozákok a szakadékba estek, (félreugratott a lovával, s a lendülettől az őt megtámadó 150 kozák a szakadékba zuhant)
	- Kozákvágó Mező Sándornak hívták, mert csak úgy hullott a sok fej, ahogyan a kardjával kaszabolta őket; az egyik fej miután levágta elkezdett oroszul beszélni

Tanulmányom befejezésekképpen a mesemondó és közösség viszonyáról a következő állapítható meg: többnyire a közösség által elfogadott, sőt megbecsült emberekről van szó. Ezt egy gyergyóalfalusi, értelmiségi rétegből való férfi így fogalmazta meg: „Unalmas lenne nélküle! Halála után-de már most is másképpen

hívják majd azt a helyet ahol élt, ahol a háza volt: Nem azt mondják majd Görgény hídján innen és túl, hanem Hazug Pistán innen és túl!” A karcagi nagyotmondókról a következőket mondta az adatközlő: „Mindegyikük köztiszteletben álló ember volt, fél Karcag kint volt a temetésükön.” A nagyotmondás nagy élményt nyújt az embereknek (Csíkrákos); sőt „az ilyen beszédektől meggyógyulnak a betegek” (Katafa), Volt olyan vélemény is, hogy aki a történetet elmesélte, hangsúlyozta, hogy ez csak olyan viccféle: „viccnek bejár, s jó vicc mondjuk azt. Elnevettek egy egész vasárnap délután az ő mondókáin” (Szék), a nagyotmondás egyik legfőbb célja a hallgatóság szórakoztatása volt, a népi tréfálkozó kedv megnyilvánulásai, gazdag fantázia nyilvánul meg bennük. Minden esetben alkotói folyamat, amihez nélkülözhetetlen az előadói tehetség és ihletettség.

Irodalomjegyzék

- BENEDEK Katalin (1989): A fenékkal felfordult világ. In: Kovács Ágnes (szerk.): *Magyar népmesekatalógus*, 8. 9-10.; 12-14., 20-21. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézet.
- KOVÁCS Ágnes (1979): hazugságmese. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar Néprajzi Lexikon*, 2. kötet (pp. 509-510). Budapest: Akadémiai.
- THOMPSON, Stith (1946): *The simple tale*. New York.
- VOIGT Vilmos (1975): hazugságmese In: Király István (főszerk.): *Világirodalmi Lexikon* 4. kötet (p. 299). Budapest: Akadémiai.
- VOIGT Vilmos (1998): A magyar népmese műfajai. In: Voigt Vilmos (szerk.): *A magyar folklór* (pp. 242-248). Budapest: Osiris.